

به نام خدا

## روانشناسی و تربیت آموزشی

دکتر اکرم فراوانی

استادیار گروه زبان انگلیسی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

فراوانی

انتشارات فراوان دانش

|                         |                                           |
|-------------------------|-------------------------------------------|
| سرشناسه                 | : فراوانی، اکرم، ۱۳۵۸ - Faravani, Akram   |
| عنوان و نام پدیدآور     | : روانشناسی و تربیت آموزشی/ اکرم فراوانی. |
| مشخصات نشر              | : قم: فرزندگان دانش، ۱۴۰۰.                |
| مشخصات ظاهری            | : ۲۲۵ص.                                   |
| شابک                    | : ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۰۹-۵۵-۷                       |
| وضعیت فهرست نویسی       | : فیپا                                    |
| یادداشت                 | : کتابنامه:ص. ۲۱۹-۲۲۵.                    |
| موضوع                   | : روان شناسی تربیتی                       |
| موضوع                   | : Educational psychology                  |
| رده بندی کنگره          | : LB۱۰۵۱                                  |
| رده بندی دیویی          | : ۳۷۰/۱۵                                  |
| شماره کتابشناسی ملی     | : ۸۴۱۷۰۴۱                                 |
| اطلاعات رکورد کتابشناسی | : فیپا                                    |

www.ketab.ir

عنوان: روانشناسی و تربیت آموزشی  
 مؤلفان: اکرم فراوانی  
 صفحه آرای: مریم محمدی  
 طراحی جلد: محدثه جلالی  
 ناشر: فرزندگان دانش  
 تیراژ: ۲۰۰ جلد  
 نوبت و سال چاپ: اول، ۱۴۰۰  
 قیمت: ۶۵۰۰۰ تومان  
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۰۹-۵۵-۷

www.Farzaneganpub.ir

(هرگونه کپی و نسخه برداری از مطالب این کتاب ممنوع می باشد.)

آیا می دانید خواندن را چگونه یاد گرفته‌اید؟ چگونه یاد گرفته‌اید راه بروید، حرف بزنید یا فکر کنید. علت اعمال و رفتارهای خود را می دانید؟ می دانید چرا گاه ی غمگین هستید؟ آیا می دانید که هوش چیست و چگونه رشد می کند؟ چرا رفتار برخی مردم عجیب به نظر می رسد و چه علتی دارد؟ آیا می دانید عقب ماندگی ذهنی چیست و چه عواملی موجب عقب ماندگی می شود؟ با خواندن این کتاب شاید بتوان پاسخ این سوالها را پیدا کرد بنابراین، جذابیت روانشناسی در این است که به سوالهای شما پاسخ می دهد. به سخن دیگر، روانشناسی درباره خود شما صحبت می کند، این که چگونه فکر می کنید، چرا قبول می شوید یا نمی شوید، چگونه احساس غم یا شادی می کنید، چرا از شخصی یا رنگی خوشتان می آید، چرا گاه ی از یکی، بدتان می آید و علت آن را می دانید و خلاصه اینکه چگونه رفتار می کنید.

یکی از مهمترین اصول روان شناسی تربیتی این است که آموزگاران نمی توانند صرفاً به دانش آموزان آگاهی بدهند. دانش آموزان باید آگاهی را در ذهن خودشان بسازند. به طور مثال آموزگاران می توانند نردبانی را در اختیار دانش آموزگاران قرار دهند که به درک عالی تر منتهی می شود، اما دانش آموزان خودشان باید از این نردبان بالا بروند. به نظریه های یادگیری مبتنی بر این عقیده نظریه های یادگیری سازنده نگر گفته می شود و اساس این نظریه این است که اگر یادگیرنده بخواهد اطلاعات پیچیده را متعلق به خودش کند باید شخصاً به آن پی ببرد. نظریه سازنده نگر یادگیرنده را به صورتی در نظر می گیرد که همواره اطلاعات جدید را با قواعد قدیمی مقایسه می کند و بعد در صورتی که این قواعد مفید نباشد آنها را اصلاح می

کنند. این دیدگاه اشاره عمیقی برای تدریس دارد، زیرا اعلام می‌دارد که دانش آموزان نقش بسیار فعالتری در یادگیری خودشان دارند.

می‌توان گفت که پیدایش روانشناسی با خلقت انسان پیوند خورده، اما تاریخ روانشناسی علمی از سال ۱۸۷۹ با تاسیس اولین آزمایشگاه روانشناسی در شهر لایپزیک آلمان شروع می‌شود شاگردان زیادی از سراسر دنیا به این آزمایشگاه می‌آیند و پس از مراجعت به کشورهای خود بذر روانشناسی علمی را در سراسر دنیا می‌باشند چون هر کشور سنت‌های خاصی دارد. علم روانشناسی در مواجهه با آن‌ها مسیرهای مختلفی در یکی می‌گیرد. در آلمان، بیشتر روی سایکوفیزیک کار می‌شود و در نتیجه قانون وبر و مفهوم کمترین تفاوت محسوس به وجود می‌آید. در آمریکا، چون سنت خامی مسلط شود. روانشناسی در اکثر زمینه‌ها رشد می‌باید در فرانسه مطالعه بیماران روانی و تشخیص عقاید و عقاید فروید غلبه می‌کند روانشناسی انگلستان با آمار پیوند می‌خورد و تحت تاثیر نظریه های داروین، به مطالعه ی توارث می‌پردازد.

در روسیه نیز، پاولف به مطالعه بازتاب‌ها ادامه می‌دهد. لازم به ذکر است در این کتاب هر چند تلاش گردیده مطالب پیشرو با نثری روان و آن بیان شود، اما این امکان وجود دارد که گاه ی اوقات در توضیحات اختصاصی ابهاماتی برای شما پیش بیاید، برای همین ما چند بخش به آخر هر فصل با عنوان مفاهیم کلیدی افزوده‌ایم همچنین هر بخش شایل بکه مستشار بوی عملی برای تمرین در زمینه مورد بحث است.

## فهرست

|    |                                     |
|----|-------------------------------------|
| ۱۹ | فصل اول آموزش و یادگیری             |
| ۲۰ | مقدمه                               |
| ۲۰ | آموزش از دیدگاه روانشناسی           |
| ۲۱ | تاریخ روانشناسی آموزشی              |
| ۲۲ | دیدگاه های عمده در روانشناسی آموزشی |
| ۲۳ | تعریف یادگیری و مؤلفه های آن        |
| ۲۵ | ویژگیهای یادگیری                    |
| ۲۵ | تغییر در رفتار                      |
| ۲۵ | پایداری نسبی                        |
| ۲۵ | تواناییهای بالقوه                   |
| ۲۶ | تجربه                               |
| ۲۶ | یادگیری یا وراثت                    |
| ۲۷ | روانشناسی یادگیری                   |
| ۳۲ | نظریه های یادگیری                   |
| ۳۲ | ۱. نظریه های رفتاری                 |
| ۳۶ | ۲. نظریه های شناختی                 |
| ۳۹ | انواع یادگیری                       |
| ۳۹ | یادگیری کلامی                       |
| ۴۰ | یادگیری حرکتی                       |

|    |                                           |
|----|-------------------------------------------|
| ۴۰ | یادگیری مشاهد‌های                         |
| ۴۱ | یادگیری اجتنابی                           |
| ۴۲ | یادگیری تصادفی                            |
| ۴۲ | یادگیری نهفته                             |
| ۴۲ | حافظه و یادگیری در روانشناسی یادگیری      |
| ۴۲ | حافظه و یادگیری                           |
| ۴۳ | فیزیولوژی یادگیری و حافظه                 |
| ۴۴ | نظریه سیناپسی                             |
| ۴۵ | نظریه اینگرام از کارل لشلی                |
| ۴۵ | سیناپس هبی                                |
| ۴۵ | انواع سبک‌های یادگیری بر اساس سبک‌های حسی |
| ۴۶ | ۱- سبک یادگیری دیداری                     |
| ۴۶ | ۲- سبک یادگیری شنیداری                    |
| ۴۷ | انواع سبک‌های یادگیری                     |
| ۴۷ | ۱- سبک‌های شناختی                         |
| ۴۷ | ۲- سبک‌های یادگیری عاطفی                  |
| ۴۸ | ۳- سبک‌های یادگیری فیزیولوژیک             |
| ۴۸ | سبک‌های یادگیری شناختی                    |
| ۴۸ | سبک‌های تکانشی و تاملی                    |
| ۴۹ | سبک یادگیری همگرا                         |
| ۴۹ | سبک یادگیری واگرا                         |

|    |                                                                |
|----|----------------------------------------------------------------|
| ۴۹ | سبک یادگیری جذب کننده.....                                     |
| ۴۹ | سبک انطباق دهنده.....                                          |
| ۴۹ | سبک عمقی و سطحی.....                                           |
| ۴۹ | ابزار سنجش.....                                                |
| ۵۰ | سبکهای حسی-شهودی دیداری-کلامی فعالیتی-تأملی و مرجعهای کلی..... |
| ۵۰ | سبکهای تفکر.....                                               |
| ۵۰ | راه کارهایی برای متعادل کردن سبکهای یادگیری در هر بعد:.....    |
| ۵۳ | تواناییهای بالقوه یادگیری و راه های افزایش یادگیری.....        |
| ۵۶ | نگاهی به عملکردهای ذهن در فرایند یادگیری.....                  |
| ۵۷ | درون داد.....                                                  |
| ۵۸ | تلفیق.....                                                     |
| ۵۹ | برون داد.....                                                  |
| ۶۰ | بازخورد.....                                                   |
| ۶۱ | گستره روانشناسی یادگیری.....                                   |
| ۶۱ | مسائل و اهداف آموزشی حیطه های شناختی.....                      |
| ۶۱ | حوزه شناختی اهداف آموزشی.....                                  |
| ۶۲ | حوزه عاطفی اهداف آموزشی.....                                   |
| ۶۲ | حوزه روانی- حرکتی اهداف آموزش.....                             |
| ۶۳ | طبقه‌بندی اهداف آموزشی بر اساس انواع یادگیری.....              |
| ۶۳ | طبقه‌بندی اهداف آموزشی بر حسب زمان.....                        |
| ۶۴ | کاربرد برخی مفاهیم در آموزش.....                               |

## مقدمه

یادگیری امری متداول و جاری در زندگی روزمره انسان و برخی جانداران عالی است که با توجه به وقوع آن در زمینه های گوناگون زندگی باید برای آن نوعی ارزش سازشی زیستی در نظر گرفت چنانکه آن را به منزله ابزار یا فرایندی سازشی برای ارزیابی و تغییر سازنده به منظور پیشبرد امور و کنش های مختلف میتوان تلقی کرد. با در نظر گرفتن این نکته که انسان از بدو تولد درگیر تعامل با پیرامون خویش است، یادگیری را در جایجای زندگی و در همه شئون آن میتوان یافت. بنابراین دانستن و آگاهی از فرایند و ابزاری چنین ضروری و کاربردی اهمیتی ویژه برای علتیابی، جهت دهی و بهبود بخشیدن یا کاستن از کارایی و بازدهی یادگیری بنا به موضوع و موقعیت آن دارد با این حساب آگاهی علمی درباره یادگیری برای ایجاد و بهبود عملکردها یا کارکردهای سازنده (زبان آموزی، مهارت ها، آموزش و پرورش رسمی و ناپیوستگی ها) و مثبت، کاستن از عملکردها یا کارکردهای فرساینده و منفی (اختلال یادگیری، بدآموزی ها، رفتارهای ناهنجار، افکار و ارزیابی منفی مرضی و ترس های نابجا)، بهبود شیوه های فرزندپروری، اتخاذ درمان موثر برای بیماری ها و ناهنجاری ها ارزشی شایان توجه دارد.

## آموزش از دیدگاه روانشناسی

معمولاً فعالیت هایی را که معلم به تنهایی با به کمک مواد آموزشی انجام می دهد آموزش می نامند، چه این معلم در دبستان مشغول آموزش باشد، چه در دبیرستان، چه در دانشگاه، و چه در یک دوره کارآموزی کوتاه مدت، بنا به تعریف، آموزش عبارت است از فعالیت هایی که به منظور ایجاد یادگیری در یادگیرنده، از جانب آموزگار یا معلم طرح ریزی می شود و بین آموزگاه و یک یا چند یادگیرنده به صورت کنش متقابل جریان می یابد. جای تذکر است که این تعریف به آموزش رودرروی کلاسی محدود می شود، زیرا در آن بر کنش متقابل بین معلم و یادگیرنده تأکید شده است، و انواع دیگر آموزش مانند آموزش از